

دانشکده ي ادبیات و علوم انسانی
دکتر علي شریعتي
پایان نامه ي کارشناسي ارشد گروه
آموزشي زبان و ادبیات فارسي

تعاملات عاشق و معشوق در غزلیات مولوي بر اساس روش تحلیل انتقادي گفتمان CDA

استاد راهنما:

سرکارخانم دکتر مه دخت پورخالقي چترودي

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر هما زنجاني زاده اعزازي

نگارش:

مهدي آرمان طاهري

تابستان 89

الحمد لله
البرحمين

کلیه حقوق این اثر مربوط به دانشگاه فردوسی مشهد بوده

و هرگونه سوء استفاده از آن پیکرد قانونی دارد.

سپاسگزاری

حمد و سپاس خدای مهربانی را که نخستین معلم انسان هاست. بر خود لازم می دانم که صمیمانه ترین سپاس ها را به استادان بزرگووارم سرکار خانم دکتر مه دخت پور خالقی چترودی ، استاد محترم راهنما و سرکار خانم دکترها زنجانی زاده اعزازی ، استاد محترم مشاور تقدیم دارم . خداوند آنان را به سلامت بدارد . صبر و حوصله ، سعه ی صدر ، عنایات بی دریغ و نکته سنجی ها و راهنمایی های سودمند این دو استاد فرهیخته ، موجب شد پایان نامه ی حاضر با این کیفیت به سامان برسد . امیدوارم که تا رسیدن به رفیع ترین قلّه های کمال و معرفت ، توفیق الهی همواره رفیق راه آن عزیزان باشد .

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر جواد مهدوی که از یادآوری های سودمند ایشان بهره ها برده ام ، تشکر و سپاسگزاری می کنم .

در پایان از پدر و مادر گرامی ام ، خواهر و همسر مهربان و دلسوزم که در تشویق من به تلاش و فعالیت نقش اساسی دارند ، تشکر و قدردانی می کنم . امیدوارم که در مسیر کمال و حقیقت طلبی پیوسته موفق و مؤید باشند .

تن و جان همه در پناه خداوند مهربان باد .

مهدی آرمغان
طاهری

تابستان 1389

تقدیم به همه ی عاشقان

تقدیم به سوگلی شبهای تارم که با پرتو لبخندها ،
باران اشکهایش، رنگین کمان امید را در قلبم هویدا
ساخت تا مرا با صلابت خستگی ناپذیر در این
ده کوره های پرفراز و نشیب هستی به پیش براند .

مادر، همیشه در قلبم جاویدان خواهی

ماند .

دانشکده ي ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی
مدیریت تحصیلات تکمیلی
فرم چکیده ي پایان نامه به زبان فارسی

نام خانوادگی دانشجو : آرمان طاهري
نام : مهدي

استاد راهنما : سرکارخانم دکتر مه دخت پورخالقي چترودي
استاد مشاور : سرکار خانم دکتر هما زنجاني زاده اعزازی

دانشکده : ادبیات و علوم انسانی
فارسی
رشته : زبان و ادبیات
مقطع : کارشناسی ارشد
گرایش : ادبیات محض

تاریخ دفاع : 1389/6/24

تعداد صفحات : 177

چکیده :

در این تحقیق ، تعاملات عاشق و معشوق را در صد غزل از غزلیات مولوي ، بر اساس روش تحلیل انتقادی گفتمان بررسی کرده ایم . هدف این تحقیق ، تجزیه و تحلیل تعاملات عاشق و معشوق مطابق روش تحلیل انتقادی گفتمانی تئون ای ون دایک و تحلیل اجتماعی آن ها مطابق الگوی اریک فروم است . به همین منظور ابتدا تعاملات عاشق و معشوق را بر طبق الگوی اریک فروم دسته بندی کرده ، سپس با ترسیم جداول و نمودارهایی از تعاملات عاشق و معشوق به نتیجه گیری از یافته های تحقیق پرداخته ایم . پس از تجزیه ي تعاملات بر اساس الگوی اریک فروم ، دو دسته تعامل مشخص گردید: 1- تعاملاتی که در آن ها عاشق چیزی را نثار معشوق می کند 2- تعاملاتی که در آن ها عاشق به دنبال دریافت چیزی از معشوق است . همچنین ، مطابق روش تحلیل انتقادی گفتمانی ون دایک مشخص گردید که پنج سازه ي اصلی زیر بنای غزلیات مولوي و تعاملات عاشق و معشوق را تشکیل می دهند : نثار عشق ، ادب خدمت ، تمجید از معشوق و تقاضای عشق و وصال از او . آمار و تحلیل یافته های تحقیق نشان داد که تمجید و تعریف از معشوق و تقاضای عشق و عنایت از او ، بیشترین فراوانی را دارند . عاشق و معشوق مطابق تعریف و الگوی فروم از عشق ، موفق و متعادل عمل کرده اند و عاشق در رسیدن به وصال و اتحاد با معشوق

پیش	
گفتار.....	
.....	
.....	
.....	13.....

بخش اول : کلیات تحقیق

1-1- تعریف	
مسأله.....	
.....	
.....	15.....

2-1- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق.....	
.....	
.....	16.....

3-1- اهداف مورد نظر از نگارش	
تحقیق.....	
.....	
.....	18.....

4-1- سؤالات	
تحقیق.....	
.....	
.....	18.....

5-1- تکنیک مورد استفاده در	
تحقیق.....	
.....	
.....	19.....

6-1- روش تجزیه و تحلیل	
اطلاعات.....	
.....	
.....	19.....

7-1- پیشینه ی	
تحقیق.....	

.....
19.....

بخش دوم : روش تحقیق

2-1- نسخه ي مورد استفاده

.....
.....
27.....

2-2- روش گرد آوري اطلاعات

.....
.....
27.....

2-3- روش انجام تحقیق

.....
.....
28.....

2-4- فن جمع آوري مطالب

.....
.....
28.....

2-5- واحد اندازه گيري و تحليل داده ها

.....
.....
29.....

2-6- جامعه ي آماري

.....
.....
29.....

بخش سوم : محدودیت ها و مشکلات تحقیق

موانع و محدودیت ها

.....
.....
31.....

.....
.....
.....
28.....

تعريف مفاهيم و اصطلاحات كليدي

1 - غزل و

مغزله.....
.....
.....
34

2- تعريف عشق

.....
.....
35.....

3- تحليل گفتمان و تحليل ارتباطات

.....
.....
36.....

3-1- تحليل گفتمان چيست

.....?
.....
37.....

3-2- گفتمان : زبان بالاتر از جمله

.....
.....
39.....

3-3- گفتمان : زبان به هنگام کاربرد

.....
.....
40.....

3-4- گفتمان : کنش اجتماعي زبان

.....
.....
40.....

4- ايدئولوژي

.....
.....

.....
41

-5

قدرت.....

.....
41.....

-6- تعامل و کنش

اجتماعی.....

.....
38.....

-1-6

رفتار.....

.....
45.....

-2-6 عمل

.....
46.....

-3-6 عمل

اجتماعی.....

.....
46.....

فصل اول : مبانی نظری و روش تحقیق

-1- گفتمان

.....
48.....

-2- تحلیل

گفتمان.....

.....
48.....

-3- تحلیل انتقادی گفتمان

.....	49.....
.....	3-1- ریشه های تحلیل انتقادی
.....	گفتمان.....
.....	51.....
.....	3-2- اهداف تحلیل انتقادی گفتمان
.....	52.....
.....	3-3- ضرورت روش تحلیل انتقادی گفتمان و رویکردهای آن
.....	52.....
.....	3-3-1- رویکرد
.....	فرکلاف.....
.....	54.....
.....	3-3-2- رویکرد روٹ
.....	وداك.....
.....	55.....
.....	3-3-3- رویکرد ون
.....	د ايك.....
.....	56.....
.....	3-3-4- رویکرد کرس و ون
.....	لیوون.....
.....	57.....
.....	4- چهارچوب مفهومی و نظری تحلیل انتقادی
.....	گفتمان.....
.....	57.....
.....	5- ایرادهای رویکرد تحلیل انتقادی
.....	گفتمان.....
.....	59.....

فصل دوم : چهارچوب نظري و الگو يا مدل تحقيق

بخش اول : چهارچوب نظري تحقيق

1-1-1- بررسی نظريّه ي تحليل انتقادى گفتمان تئون اِي ون
دايك

.....
63.....

1-1-1- رويکرد ون دايك : رويکرد جامعه شناسي- شناختي
.....
63.....

1-1-2- ساختارهاي گفتماني در روش انتقادى ون دايك
.....
69.....

بخش دوم : الگو يا مدل تحقيق

مقدمه

.....
.....
.....
72....

1-2- عشق از دیدگاه هاي متفاوت

.....
.....
72.....

1-1-2- عشق از نظر فلسفی

.....
.....
72.....

2-1-2- عشق از دیدگاه صوفیه و عرفا

.....
.....
73.....

3-1-2- عشق از نظرگاه متشرّعين و اهل شریعت

.....
74.....

4-1-2- عشق از دیدگاه روان شناسان

.....

.....
74.....

2-2- الگوي اريک فروم

.....
75.....

2-2-1- عشق ورزي نزد اريک فروم

.....
75.....

2-2-1-1- عشق یک هنر است

.....
75.....

2-2-1-2- پیوند تعاونی و عشق بالغ

.....
76.....

2-2-1-3- نثار کردن و دریافت کردن در عشق از نظر اريک
فروم

.....
78.....

فصل سوم: تفسیر و تحلیل یافته ها بر اساس نظریه ي اريک فروم و
تئون ون دايک

مقدمه

.....
82.....

الگوي تصويري تعاملات عاشق و معشوق در غزلیات مولوي
بر اساس روش فروم

84.....

1- تحلیل تعاملات بر اساس نظریه ي تئون ون دايک

.....
86.....

1-1-1- ساختارهاي گفتماني در روش ون دايك و بررسي آن ها
در غزليات
مولانا.....86

1-1-1-1- الگوهاي بافت
.....
.....
87.....

1-1-1-1- زمينه هاي محدود و خاص
.....
.....
87.....

1-1-1-2- زمينه هاي كلي و عام
.....
.....
91.....

1-1-2- موضوعات و معاني محدود
.....
.....
98.....

1-1-2-1- عشق (حرکت)
.....
.....
99.....

1-1-2-2- اقتدار (محبوبيت معشوق)
.....
.....
101.....

1-2-1- سازه هاي بنيادين غزليات مولوي و تعاملات عاشق و
معشوق در آن ها
.....104.....

1-2-1-1- نثار کردن عشق و تقاضا و دريافت کردن آن از
معشوق
.....
.....105.....

1-2-2-1- ادب خدمت و تسليم در برابر معشوق
.....
.....121.....

1-2-3- تعریف و تمجید از معشوق

126

1-2-4- وصال و اتحاد با معشوق

133

2- تحلیل تعاملات بر اساس نظریه ی اریک فروم

141

2-1- عشق بالغ

141

2-1-1- نثار یا ایثار مقدم بر دریافت کردن

143

2-1-2- معنادار بودن

147

2-1-3- وحدت و همنوایی

148

2-1-4- دلسوزی و احساس مسئولیت

150

2-1-5- احترام و بزرگداشت

152

2-1-6- شناختن

.....
154.....

.....
2-2- جنبه هاي پدري و مادري عشق
.....
.....

157.....

فصل چهارم : نتیجه گيري

نتیجه گيري

.....
.....
163.....

.....
.....
چند پیشنهاد تحقيقي

.....
.....
170.....

کتابنامه

منابع فارسي

.....
.....
171.....

منابع انگليسي

.....
.....
175.....

منابع اينترنتي

.....
.....
176.....

سکھتار

پیش‌گفتار

در این پایان‌نامه در چارچوب تحلیل انتقادی گفتمان به بررسی تعاملات عاشق و معشوق در غزلیات مولوی از طریق توالی و تکرار (فراوانی) تعاملات یا روابط عاشق و معشوق براساس شیوه‌ی تحلیل انتقادی گفتمانی تئون ون دایک می‌پردازیم .

این تحقیق در چهار فصل تنظیم شده است . پیش‌گفتار و مقدمه بخش‌های آغازین این تحقیق و مبانی نظری تحقیق ، چارچوب نظری و الگو یا مدل تحقیق و تفسیر و تحلیل یافته‌ها به ترتیب فصل اول تا سوم این تحقیق را تشکیل می‌دهند . فصل چهارم به نتیجه‌گیری از یافته‌ها اختصاص دارد و بخش‌های پایانی تحقیق را فهرست‌ها و پیشنهادها شکل می‌دهند .

پیش‌گفتار شامل سه بخش است : بخش اول کلیات تحقیق ، بخش دوم روش تحقیق و بخش سوم محدودیت‌ها و مشکلات تحقیق را نشان می‌دهند .

در فصل اول مبانی نظری تحقیق معرفی می‌شود که شامل تعریف مفهوم تحلیل انتقادی گفتمان ، ریشه‌های تحلیل انتقادی گفتمان ، رویکردهای آن و ایراداتی است که بر این روش گرفته شده است .

فصل دوم به دو بخش تقسیم می‌شود . در بخش اول چارچوب نظری تحقیق آمده است و در بخش دوم الگو یا مدل تحقیق معرفی شده است .

فصل سوم به تحلیل و تفسیر یافته‌های تحقیق اختصاص دارد . این فصل را دو بخش تقسیم کرده ایم . بخش اول به تفسیر و

تحلیل داده ها بر اساس الگوی اجتماعی اریک فروم و بخش دوم به تحلیل بر اساس روش انتقادی گفتمانی تئون ون دایک اختصاص داده شده است .

فصل چهارم این تحقیق که مهم ترین فصل آن را تشکیل می دهد ، به نتیجه گیری از یافته ها می پردازد . نتیجه ی حاصل از یافته های تحقیق و تفسیر و تحلیل آن ها در فصل سوم ، در این فصل مشخص می شود .

در پایان ، پیشنهادهایی برای علاقه مندان به تحقیقات ادبی ، زبان شناسی و فرهنگی ارائه شده است . این بخش برای افرادی که به مولوی و غزلیات شمس و تحقیق پیرامون آن ها علاقه مندند، مفید و حائز اهمیت است .

فهرست غزلیات مولوی و فهرست منابع و مراجع فارسی و لاتین با این بخش این تحقیق هستند .

بخش اول

کلمات تخصصی